

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Факультет економіки та управління
Кафедра економіки і торгівлі

СИЛАБУС
нормативного освітнього компонента

ТЕОРІЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

підготовки бакалавра
галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки
спеціальності 051 Економіка
освітньо-професійної програми Економіка та безпека бізнесу

Силабус освітнього компонента ТЕОРІЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ
підготовки бакалавра у галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки 051 Економіка,
за освітньо-професійною програмою Економіка та безпека бізнесу

Розробник: Шостак Л.В., доцент кафедри економіки і торгівлі, кандидат економічних наук, доцент

Силабус погоджено:

Гарант освітньо-професійної
програми

Ігор ЧУЛПА

Силабус освітнього компонента затверджено на засіданні кафедри економіки і торгівлі

Протокол 1 від 29.08.2024 р.

Завідувач кафедри

Олена ПАВЛОВА

I. Опис освітнього компонента

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна програма, освітній рівень	Характеристика освітнього компонента
Денна форма навчання	05 Соціальні та поведінкові науки 051 Економіка Економіка та безпека бізнесу Перший (Бакалаврський)	Нормативний
Кількість годин/кредитів ECTS 120/4		Рік навчання 1 (2024-2025 н.р.)
		Семестр 2
		Лекції 20 години
		Практичні (семінарські) 22 години Лабораторні 0 год. Індивідуальні 0 год.
ІНДЗ: немає		Самостійна робота 70 годин
		Консультації 8 годин
		Форма контролю: залік
Мова навчання		Українська
Сторінка курсу в MOODLE		https://moodle.vnu.edu.ua/course/view.php?id=3108

II. Інформація про викладача

ПІБ – Шостак Людмила Василівна

Науковий ступінь – кандидат економічних наук

Вчене звання – доцент

Посада – доцент кафедри економіки і торгівлі

Контактна інформація:

Телефон: 050-378-48-82

Електронна пошта: Shostak.Lyudmyla@vnu.edu.ua

Адреса викладання курсу: вул. Винниченка, 28, корпус G ВНУ імені Лесі Українки

Дні занять розміщено на <http://94.130.69.82/cgi-bin/timetable.cgi?n=700>

III. Опис освітнього компонента

1. Анотація освітнього компонента.

Освітній компонент Теорія соціально-економічної безпеки належить до переліку нормативних навчальних дисциплін. Предметом освітнього компонента є теоретико-методологічні основи забезпечення соціально-економічної безпеки, загрози, ризики та інструменти їх мінімізації в умовах глобалізації та трансформаційних змін. Освітній компонент розглядає систему показників безпеки, суб'єкти й об'єкти забезпечення безпечного розвитку соціально-економічних систем на макро-, мезо- та мікрорівнях.

2. Пререквізити. Економіка праці та соціально-трудові відносини. Макроекономіка.

Постреквізити. Економічна безпека бізнесу. Тіньова економіка та безпека бізнесу. Економіка підприємства.

3. Мета і завдання освітнього компонента.

Мета – формування у здобувачів освіти системного бачення концепції соціально-економічної безпеки, розуміння ключових загроз та викликів сучасності, механізмів захисту національних і корпоративних інтересів, а також здатності до аналітичного оцінювання рівня соціально-економічної безпеки на різних рівнях управління.

Завдання: ознайомити здобувачів освіти з основними теоретичними підходами до визначення сутності соціально-економічної безпеки; пояснити структуру соціально-економічної безпеки та її основні складові: економічну, соціальну, демографічну, екологічну, інституційну тощо; вивчити загрози та виклики соціально-економічній безпеці, включаючи безробіття, тіньову економіку, бідність, інфляцію, нерівність, корупцію; навчити здобувачів освіти аналізувати та

оцінювати рівень соціально-економічної безпеки з використанням якісних і кількісних індикаторів; ознайомити з методами прогнозування ризиків і загроз у соціально-економічній сфері; розглянути стратегії та інструменти забезпечення економічної безпеки держави, підприємств та домогосподарств; розкрити роль державної політики, міжнародних інституцій та бізнесу у зміцненні соціально-економічної стійкості; сформувати навички критичного мислення щодо прийняття управлінських рішень у ситуаціях соціально-економічної нестабільності; сприяти формуванню відповідального ставлення до національної безпеки, добробуту населення та стабільності соціального середовища.

4. Результати навчання (компетентності).

Загальні компетенції

ЗК1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК2. Здатність зберігати моральні, культурні, наукові цінності та примножувати досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК4. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК5. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК6. Здатність спілкуватися іноземною мовою.

ЗК9. Здатність до адаптації та дій в новій ситуації.

ЗК10. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК11. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

ЗК12. Навички міжособистісної взаємодії.

Спеціальні компетенції

СК1. Здатність виявляти знання та розуміння проблем предметної області, основ функціонування сучасної економіки на мікро-, мезо-, макро- та міжнародному рівнях.

СК2. Здатність здійснювати професійну діяльність у відповідності з чинними нормативними та правовими актами.

СК7. Здатність застосовувати комп'ютерні технології та програмне забезпечення з обробки даних для вирішення економічних завдань, аналізу інформації та підготовки аналітичних звітів.

СК11. Здатність обґрунтовувати економічні рішення на основі розуміння закономірностей економічних систем і процесів та із застосуванням сучасного методичного інструментарію.

СК12. Здатність самостійно виявляти проблеми економічного характеру при аналізі конкретних ситуацій, пропонувати способи їх вирішення.

СК13. Здатність проводити економічний аналіз функціонування та розвитку суб'єктів господарювання, оцінку їх конкурентоспроможності.

СК14. Здатність поглиблено аналізувати проблеми і явища в одній або декількох професійних сферах з врахуванням економічних ризиків та можливих соціально-економічних наслідків.

СК17. Здатність володіти знаннями економічних категорій, законів та принципів соціально-економічної та інформаційної безпеки.

Програмні результати навчання

ПРН 10. Проводити аналіз функціонування та розвитку суб'єктів господарювання, визначати функціональні сфери, розраховувати відповідні показники які характеризують результативність їх діяльності..

ПРН 12. Застосовувати набуті теоретичні знання для розв'язання практичних завдань та змістовно інтерпретувати отримані результати

ПРН 27. Застосовувати набуті знання та навички розуміння теоретичних підходів до категорії безпеки на мікро-, макро-, мезорівнях.

4. Структура освітнього компонента

Назва змістових модулів і тем	Усього	Лек.	Лаб.	Сам. роб.	Консультації	*Форма контролю / Бали**
Тема 1. Соціально-економічна безпека підприємства: сутність, передумови формування, світовий досвід	10	2	2	6	-	О,Т,П/9
Тема 2. Силова і політико-правова безпека підприємства	11	2	2	6	1	О,Т,РЗ/ 9
Тема 3. Ринкова безпека підприємства	11	4	4	6	1	О,Т/ 9
Тема 4. Екологічна безпека підприємства	9	1	2	6	-	О,Т,РЗ/ 9
Тема 5. Вплив ризику на соціально-економічну безпеку підприємства	9	1	2	6	-	О,Т,РЗ/ 9
Тема 6. Організаційна, техніко-технологічна та інтелектуальна складові соціально-економічної безпеки бізнесу	11	2	2	6	1	О,Т/ 9
Тема 7. Соціальна безпека підприємства	11	2	2	6	1	О,Т/ 9
Тема 8. Кадрова безпека підприємства	11	2	2	6	1	О,Т/ 9
Тема 9. Інформаційна безпека підприємства	13	2	2	8	1	О,Т/ 9
Тема 10. Репутаційна безпека підприємства	15	2	2	10	1	О,Т,/ 9
Тема 11. Фінансово-економічна безпека підприємства	15	2	2	10	1	О,Т,РЗ/ 10
Всього годин / Балів	120	20	22	70	8	100

Форма контролю*: Т – тести, РЗ – розв'язування задач, МКР/КР – модульна контрольна робота/ контрольна робота, П – презентація роботи; Р – реферат, О – опитування.

5. Завдання для самостійного опрацювання.

Самостійна робота здобувача освіти (СРЗО) – це форма організації навчального процесу, за якої заплановані завдання виконуються здобувачем освіти самостійно під методичним керівництвом викладача.

До завдань самостійної роботи, які запропоновані здобувачам освіти, віднесено вивчення лекційного матеріалу, робота з вивчення рекомендованої літератури, вивчення основних термінів та понять за темами дисципліни, підготовка до практичних занять, тестування, контрольна перевірка кожним здобувачем освіти особистих знань за питаннями для самоконтролю.

Завдання самостійної роботи здобувачів вважаються виконаними, якщо вони: здані у визначені терміни; повністю виконані; не мають логічних і розрахункових помилок. Прийом і консультування щодо виконання завдань самостійної роботи здобувачів проводяться викладачем згідно встановленого графіку.

Питання та завдання для самостійної роботи визначені відповідними темами освітнього компонента та містяться в електронному курсі у веб-середовищі системи управління навчанням Moodle: <https://moodle.vnu.edu.ua/enrol/index.php?id=3108>

IV. Політика оцінювання

Політика викладача щодо здобувача освіти. Відвідування занять є обов'язковим компонентом вивчення навчальної дисципліни. Про відсутність з поважних здобувачі освіти зобов'язані доводити до відома викладача заздалегідь. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, карантин, міжнародна мобільність) навчання може відбуватись в он-лайн формі за погодженням із деканатом та викладачем.

Політика щодо зарахування результатів формальної, неформальної та інформальної освіти. Результати навчання, здобуті шляхом формальної, неформальної та/або інформальної освіти, визнаються в ВНУ імені Лесі Українки шляхом валідації (<https://tinyurl.com/2244x29u>).

Визнанню можуть підлягати такі результати навчання, отримані в неформальній освіті, які за тематикою, обсягом вивчення та змістом відповідають як освітньому компоненту в цілому, так

і його окремому розділу, темі (темам), індивідуальному завданню, контрольній роботі тощо, які передбачені силабусом навчальної дисципліни: 4 бали до оцінки за залік за Сертифікат курсу «Соціальне підприємництво та конкурентоспроможність» - <https://study.ed-era.com/uk/courses/course/309>

Визнання результатів навчання, отриманих у неформальній та/або інформальній освіті, відбувається в семестрі, що передує семестру початку вивчення освітнього компонента, або першого місяця від початку семестру, враховуючи ймовірність не підтвердження здобувачем результатів такого навчання.

Політика щодо академічної доброчесності. Жодні форми порушення академічної доброчесності не толеруються. Усі письмові роботи перевіряються на наявність плагиату. Списування під час контрольних робіт та заліку заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів). Мобільні пристрої дозволяється використовувати лише під час он-лайн тестування.

Неухильне дотримання Кодексу академічної доброчесності Волинського національного університету імені Лесі Українки (<http://surl.li/aagxg>).

Політика щодо дедлайнів та перескладання. Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (-2 бали). Перескладання модулів відбувається із дозволу деканату за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).

Політика щодо додаткових (бонусних) балів. За рішенням кафедри здобувачам освіти, які брали участь у роботі конференцій, підготовці наукових публікацій, в олімпіадах, конкурсах студентських наукових робіт, спортивних змаганнях, мистецьких конкурсах тощо й досягли значних результатів, може бути присуджено додаткові (бонусні) бали, які зараховуються як результати поточного контролю з відповідного ОК. Систему бонусних балів погоджує науково-методична комісія факультету (<https://tinyurl.com/2m4myzdh>).

Додаткові (бонусні) бали, які за тематикою відповідають освітньому компоненту, зараховуються за такі види робіт: опублікована наукова стаття у фахових виданнях України чи рецензованих закордонних журналах – 10 балів; публікація тез – з виступом на конференції 5 балів, без виступу – 3 бали; - підготовка та участь у всеукраїнському етапі предметних олімпіад, всеукраїнському та міжнародних конкурсах студентських наукових робіт, конкурсі дипломних і магістерських робіт – 7 балів; – перемога у всеукраїнському етапі предметних олімпіад, всеукраїнському та міжнародних конкурсах студентських наукових робіт, конкурсі дипломних і магістерських робіт – 15 балів; – подача проектних заявок на участь в студентських програмах обміну, стипендійних програмах, літніх та зимових школах тощо – 7 балів.

V. Підсумковий контроль

Порядок організації поточного та підсумкового контролю знань здобувачів освіти регламентується Положенням про поточне та підсумкове оцінювання знань здобувачів освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки (<https://tinyurl.com/2244x29u>).

Семестровий залік виставляється здобувачам освіти на підставі результатів виконання усіх видів запланованої навчальної роботи протягом семестру за 100-бальною шкалою.

Перездача підсумкового контролю освітнього компонента проводиться у вигляді письмового тестування. Тестові запитання складено відповідно до структури курсу. Містять 50 запитань з однією правильною відповіддю. Кожне запитання оцінюється у 2 бал. Максимальна оцінка 100 балів.

Терміни проведення підсумкового семестрового контролю встановлюються графіком освітнього процесу.

Перелік питань на залік

1. Що таке соціально-економічна безпека підприємства?
2. Які основні функції соціально-економічної безпеки?
3. У чому полягають загрози для соціально-економічної безпеки?
4. Назвіть фактори формування соціально-економічної безпеки.
5. Які рівні аналізу соціально-економічної безпеки виділяють?
6. Як класифікуються загрози соціально-економічній безпеці?

7. У чому полягає відмінність між економічною та соціальною безпекою підприємства?
8. Який міжнародний досвід забезпечення безпеки підприємств є найбільш релевантним для України?
9. Що таке індикатори соціально-економічної безпеки?
10. Які етапи включає формування системи соціально-економічної безпеки?
11. Що таке силова безпека підприємства?
12. Яка роль правоохоронних органів у забезпеченні безпеки бізнесу?
13. У чому полягає політико-правова безпека бізнесу?
14. Як впливає політична стабільність на безпеку підприємства?
15. Які законодавчі акти регламентують захист бізнесу в Україні?
16. Які механізми захисту бізнесу від силових загроз існують?
17. Що таке рейдерство, і як йому протидіяти?
18. Яка роль служби безпеки підприємства?
19. Які приклади політико-правової нестабільності впливали на бізнес в Україні?
20. У чому суть ринкової безпеки підприємства?
21. Які чинники впливають на ринкову безпеку?
22. Як оцінити рівень ринкової безпеки підприємства?
23. Які методи використовуються для моніторингу ринкової кон'юнктури?
24. У чому полягає небезпека втрати частки ринку?
25. Які ризики пов'язані з конкуренцією на ринку?
26. Як маркетингова стратегія впливає на ринкову безпеку?
27. Що таке ринкова стійкість підприємства?
28. Як глобалізація впливає на ринкову безпеку?
29. Що включає поняття екологічної безпеки?
30. Як діяльність підприємства може впливати на довкілля?
31. Які екологічні ризики є найпоширенішими?
32. Які існують нормативи екологічної безпеки в Україні?
33. Як оцінити рівень екологічної безпеки підприємства?
34. Яка відповідальність передбачена за порушення екологічних норм?
35. Що таке екологічний аудит?
36. Які приклади катастроф через нехтування екологічною безпекою відомі?
37. Які є інструменти управління екологічною безпекою?
38. Що таке ризик у контексті соціально-економічної безпеки?
39. Як класифікуються ризики підприємства?
40. Які методи аналізу ризиків використовуються?
41. Як ризики впливають на стратегію безпеки?
42. Що таке матриця ризиків?
43. Як здійснюється управління ризиками?
44. Які є джерела внутрішніх і зовнішніх ризиків?
45. Яка роль страхування у зниженні ризиків?
46. Як оцінити ефективність ризик-менеджменту?
47. Що таке організаційна безпека підприємства?
48. Які проблеми можуть виникати в організаційній структурі?
49. У чому полягає техніко-технологічна безпека?
50. Як інновації впливають на технічну безпеку?
51. Що включає поняття інтелектуальної безпеки?
52. Як захищаються інтелектуальні ресурси підприємства?
53. Які загрози інтелектуальній власності?
54. Як технологічна застарілість впливає на безпеку?
55. Які приклади технологічних катастроф вам відомі?
56. Що таке соціальна безпека підприємства?
57. Які фактори формують соціальну безпеку?
58. Як впливають трудові конфлікти на соціальну безпеку?
59. Які індикатори використовуються для оцінки соціальної безпеки?

60. Як впровадження КСВ впливає на соціальну безпеку?
61. Яка роль колективного договору?
62. Як пандемії впливають на соціальну безпеку підприємства?
63. Як забезпечується соціальна стабільність колективу?
64. Які наслідки ігнорування соціальних аспектів?
65. У чому полягає кадрова безпека?
66. Які загрози кадровій безпеці?
67. Як пов'язана плинність кадрів з безпекою?
68. Які методи відбору кадрів сприяють безпеці?
69. Що таке «людський фактор» у системі безпеки?
70. Як оцінити лояльність персоналу?
71. Яка роль служб HR у кадровій безпеці?
72. Як запобігти витоку інформації через персонал?
73. Як впливає професійна етика на кадрову безпеку?
74. Що включає поняття інформаційної безпеки?
75. Які види загроз інформаційній безпеці?
76. Як класифікують інформацію за рівнем доступу?
77. Яка роль IT-інфраструктури у захисті даних?
78. Які технічні засоби захисту інформації існують?
79. Що таке кібербезпека?
80. Як впливають витoki даних на репутацію?
81. Що таке інсайдерські загрози?
82. Як побудувати систему контролю доступу до інформації?
83. Що таке репутаційна безпека?
84. Як формується ділова репутація підприємства?
85. Які інструменти використовуються для моніторингу репутації?
86. Як ЗМІ впливають на репутаційну безпеку?
87. Які наслідки має втрата ділової репутації?
88. Як діяти у разі репутаційної кризи?
89. Яка роль PR-служб у забезпеченні репутаційної безпеки?
90. Як уникнути фейкових загроз репутації?
91. Що включає поняття фінансово-економічної безпеки?
92. Які основні загрози фінансовій безпеці?
93. Як аналізують фінансову стійкість підприємства?
94. Яка роль бюджетування у забезпеченні фінансової безпеки?
95. Що таке шахрайство у фінансовій сфері?
96. Як здійснюється контроль фінансових потоків?
97. Яка роль внутрішнього аудиту?
98. Як валютні ризики впливають на безпеку підприємства?
99. Які індикатори фінансової безпеки використовуються?
100. Як пов'язані прибутковість і економічна безпека?

VI. Шкала оцінювання

Оцінка в балах	Лінгвістична оцінка
90–100	Зараховано
82–89	
75–81	
67–74	
60–66	

Критерії оцінювання результатів навчання: 60-100 балів (зараховано): здобувач володіє понятійним і фактичним апаратом освітнього компонента в обсязі, необхідному для подальшого навчання і майбутньої роботи за фахом, здатний виконувати завдання, передбачені силабусом, ознайомлений з основною рекомендованою літературою; при виконанні завдань припускається помилок, але демонструє спроможність їх усувати.

1-59 балів (незараховано): здобувач володіє понятійним і фактичним апаратом освітнього компонента на елементарному рівні, теоретичний зміст курсу не освоєний, необхідні практичні навички роботи не сформовані, більшість передбачених силабусом завдань не виконано або містять грубі помилки.

VII. Рекомендована література та інтернет-ресурси

Основна література

1. Драган О. І. Соціально-економічна безпека: конспект лекцій. Київ: НУХТ, 2013. 114 с.
2. Користін О. Є. Економічна безпека. Київ: Центр учбової літератури, 2010. 368 с.
3. Орлов В. М., Шостак Л. В. Ефективність підходів оцінювання фінансово-економічної безпеки підприємства в умовах цифрової трансформації. *Цифрова економіка та економічна безпека*. 2023. Випуск 7(07). URL: <http://dees.iei.od.ua/index.php/journal/article/view/189>
4. Соціально-економічна безпека : навч. посіб. / за заг. та наук. ред. Г. О. Швиданенко. Київ: КНЕУ, 2011. 511 с.
5. Соціально-економічна безпека : навч. посіб. / За заг. ред. О. І. Драган. Київ: Кафедра, 2019. 277 с.
6. Шостак Л., Федонюк А., Помазун О. Особливості кібербезпеки бізнесу в умовах воєнного часу. *Цифрова економіка та економічна безпека*, 2024. №3 (12), 121-125. <https://doi.org/10.32782/dees.12-22>
7. Шостак Л. В., Помазун О. О. Інформаційна безпека в контексті інноваційного розвитку бізнес-моделі вітчизняних підприємств в умовах цифрової економіки. *Цифрова економіка та економічна безпека*. 2024. URL: <http://dees.iei.od.ua/index.php/journal/article/view/464>
8. Шостак Л. В., Сур`як А. В. Удосконалення фінансово-економічної безпеки підприємства на основі управління бізнес-процесами. *Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка: Науковий журнал*. 2023. Вип. 17. Одеса: Видавничий дім «Гельветика». Ст. 127-133. URL: <http://www.tnv-econom.ksauniv.ks.ua/index.php/journal/article/view/421/392>
9. Шостак Л., Федонюк А., Помазун О. Кібербезпека в системі формування бізнес-моделі підприємства в умовах цифрової економіки. *Економіка та суспільство*, 2024. №64. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-64-37>

Інформаційні ресурси

1. Бібліотека ім. В.І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/>
2. Бібліотека ім. В.Г. Короленко. URL: <http://korolenko.kharkov.com/>
3. Нормативно-правова база України URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/>
4. Державний служба статистики URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>
5. Інформаційні ресурси у цифровому репозиторії бібліотеки ВНУ імені Лесі Українки. URL: <https://evnuir.vnu.edu.ua>
6. Кабінет Міністрів України. URL: <http://www.kmu.gov.ua/>.
7. Інтернет-портал «Мережа аналітичних центрів України». URL: <http://www.intellect.org.ua>
8. Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України: офіційний веб-сайт. URL: <http://www.me.gov.ua>
9. Офіційний сайт Інституту демографії та соціальних досліджень імені М. В. Птухи Національної академії наук України. URL: <http://www.idss.org.ua>